

Dobszay Péter sikeres diplomakonzertje

A Zeneakadémia Nagyterme adott otthont március 16-án orgonistánk, Dobszay Péter karmesteri diplomakonzertjének, amelyen kórusunk kiváló szólistája, Király Miklós operaénekes is fellépett, míg a nézőtéren a Dohány körzet több tagja is megjelent. Főkántorunkat, Fekete Lászlót kérdeztük a koncertről és Péterről.

– Nagyszerű élménnyel gazdagodtam – kezdte főkántorunk. – Biztos kézzel vezette a zenekart, magas fokú koncentrációval, szép mozdulatokkal, szinte koreográfiái élményt nyújtóan dirigált partitúra nélkül. Bámulatos szakmai biztonsággal irányította a zenekart. S nem csak a zenészeket, de a közönséget is egyaránt magával ragadta. Fő hangszerre, az orgona mellett más instrumentumokkal is ismerkedik, hogy karmesterként jobban átélje a zenészek helyzetét. Kiemelném még szorgalmát és zenei pontosságát! Nagy ígéretű tehetség. Közösségünkkel együtt én is nagyon örülök annak, hogy művészete minket is szolgál.

A DOHÁNY KÖRZET ÁPRILISI PROGRAMJA

Az általános-, illetve pészáchi imarendet megtalálják itt, illetve a 2. oldalon. Minden kedden (április 14., 21., 28.): Talmud-Tóra gyerekeknek 17:00; felkészítés betérésre 18:30 mindkettő a Talmud-Tórában

Minden szerda délután ultiklub 13:00–18:00 között.

április 3. esti ima 18:00 a Dohányban, utána Széder a Goldmarkban, ára 4500 Ft.

április 11. esti ima 18:00 a Talmud-Tórában a sálesüdesz házigazdája: Friedháber Tibor

április 13. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, *téma: Az ómerszámlálás*

április 17. Esti ima 18:00 a Dohányban, Kiddus a Talmud-Tórában

április 18. Reggeli ima 9:30 a Dohányban, Kiddus és sólet a Talmud-Tórában; 18:00 sálesüdesz a Talmud-Tórában, házigazda: Dr. Kunos Péter

április 20. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, *téma: a kettészakadt zsidó ország*

április 24. Esti ima 18:00 a Dohányban, Kiddus a Talmud-Tórában

április 25. sálesüdesz a Talmud-Tórában, házigazda: Dr. Zallel János - 18:00

április 27. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, *téma: Zsidó művészek-zsidó művészet*

I M A R E N D

Hétköznap: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja - március 29-i óráátállítást követően - 18.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 18.⁰⁰-kor a Hősök Templomban.

Szombat reggeli ima a Hősök Templomban: Sachrisz: 9.³⁰ Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

Vasárnap reggeli ima: 8.⁰⁰-kor, esti ima: 18.⁰⁰-kor, mindkettő a Talmud Tórában.

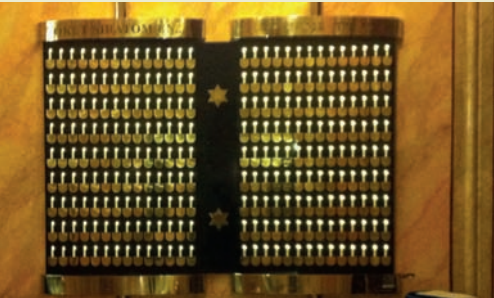
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

március 28.	17. ⁵⁰	április 11.	18. ⁰⁰	április 25.	18. ⁰⁰
április 4.	18. ⁰⁰	április 18.	18. ⁰⁰		

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Reisner Sándor	április 3.	Frank Grünfeld	április 16.	Jávor Endre	április 25.	Schaffer Andor	április 28.
Suchman Andorné Juliska	április 7.	Gitti Izrael	április 16.	Dr. Bálint Imréné	április 27.	Grünwald Béla	április 29.
Grósz Mór	április 9.	Meyer F. Izrael	április 16.	Hirn Károlyné	április 27.	Heksch László	április 29.
Kádár Györgyné	április 12.	Dr.Kendéné V. Veronika	április 17.	Grünwald József	április 27.	Kálmán Ferencné	április 29.
Reisz Árminné	április 14.	Lorber Mózes	április 20.	Gyarmati Lajos	április 27.		
Lóránt Istvánné	április 15.	Zoldán Sándorné	április 22.	Illésné Suchman Karolin	április 27.		
Eszter Izrael	április 16.	Zallel Béla	április 24.	Várnai Olivér	április 27.		

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DO HANY-ZSINAGOGA.HU

Elnöki interjú (7. oldal)

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 8. oldal)

Pészách (2-3. oldal)

Pészách, az elkerülés és a kovásztalan kenyér ünnepe

Április 3-án este kezdődik, és nyolc napon át tart Pészách. Mózes II. könyvében olvasható az ünnep eredete. A kivonulás előnapján hangzik el a parancs, mely szerint családonként egy bárányt kell levágni, és megsütve, még aznap elfogyasztani. A vérét az ajtófélfára kellett kenni, hogy az Egyiptomon átvonuló halál ne érintse a zsidó házakat. (Ennek mai, „szelídebb” utóda a zsidó házak ajtaján található mezuza.) Innen származik a bibliai neve az ünnepnek: Chág háPészách, az elkerülés ünnepe.

Ezekben a napokban csak kovásztalan és kelesztetlen ételeket és italokat szabad fogyasztani, ezért a másik neve Chág Hámácajs, azaz a kovásztalan kenyér ünnepe. Az ünnep történeti aspektusát a Zmán Chéruszénu, „szabadságunk ideje” terminológia jelzi. Pészách az egyik legfontosabb ünnep volt a bibliai korban, amit az is bizonyít, hogy az, aki rituális tisztátalansági okok miatt nem tarthatta meg, annak kötelező volt egy hónappal később Pészách Sényi-t, azaz a második Pészáchot megtartani (Mózes IV. 9/1-14).

Pészách a tavasz ünnepe is. A tavasz hónapja a zsidó időszámítás szerint Niszán, egyúttal az ebben a hónapban lévő ünnep az árpa betakarításának kezdeti időpontja is. Az ünnep másnapján aratták le az első ómer (régi mértékegység) árpát. Szintén a mózesi könyvekben lévő parancs, hogy e naptól hét teljes hetet kell számolni, s az ötvenedik nap ünnepnap. A bibliai időkben ez a hét hét mintegy félünnepi jelleggel bírt. Ma már a történelmi viharok nyomán ez az időszak, az ömerszámlálás, a gyász ideje, ekkor a férfiak nem borotválkoznak, nem ülnek örömuünnepet, és nem tartanak esküvőt sem. A zsidó hagyomány szerint a Talmud egyik legnagyobb bölcse, Rabbi Akiva tanítványai között járvány tört ki ez időben, s a járvány áldozatait gyászol-

ják. A harmincharmadik napon szünetelt a járvány, így ma ezen a napon szünetel a gyász is. Az ünnepre való felkészülés ma azt jelenti, hogy a lakásból minden erjesztett vagy kovászos élelmiszert, chomecot el kell takarítani. Ennek legjobb módja egy alapos nagytakarítás, ami minden apró részletre kiterjed. Ám nem elegendő csupán az élelmiszereket kitakarítani, de azokat az edényeket sem lehet használni, amelyekben egész évben főznek. (Pészáchkor csak erre a nyolc napra szánt edényeket használnak, melye-

szülő kötelessége elmesélni a gyerekeknek az egyiptomi kivonulást: „És add tudtára fiadnak azon a napon, mondván: annak okaért, amit tett az Ő.való velem, midőn kivonultam Egyiptomból” (Mózes II. 13/8). A Misna (Pészóchim 10:1)

Mi van a Széder-tálon, és miért?!

A Széder-tálon a következők találhatók: három egész macesz egymásra rakva, sült tojás (a speciális ünnepi áldozatot szimbolizálja), csontos hús (az áldozati bárány és a Szentély idejében tartott ünnepek emlékére); egy pohár sós víz (az Egyiptomban hullatott könnyek emlékére); torma (a keserűségek szimbóluma); retek vagy főtt krumpli (a tavasz jelképe); valamint dió, alma és bor keveréke, a chrajszesz, ami annyit jelent: „malter” (az egyiptomi építkezéseken használt vályog jelképe). Szokás, hogy az este elbeszélésfolyamat elindító négy kérdést, a Má nistánót a legkisebb gyermek mondja el. Ennek oka és célja a gyermek figyelmének ébren tartása, hiszen neki beszélnek el az egyiptomi kivonulás történetét.

törvénybe foglalja, hogy a legszegényebb embernek is tilos ennie Pészách első estéjén, hacsak nem támaszkodik (tudniillik a Misna keletkezésének idején a szabad ember támaszkodott az étkezések alatt, és ezen az éjszakán mindenkinek meg kell mutatnia, hogy szabad). A szabadság netovábbja ebben a korban a szabad római polgár volt, s a zsidók a saját szellemi és fizikai szabadságukat római módon juttatták kifejezésre. A Széder-est tartozéka és kötelezően elfogyasztandó kelléke a négy pohár bor. A négy pohár párhuzamba állítható Mózes IV. könyvében olvasható, a kivonulásra utaló négy kifejezéssel (Mózes IV. 40/11-13). Mivel szerepel ott egy ötödik kifejezés is, így a Széder-estén kitesznek az asztalra egy ötödik pohár bort, de nem isszák meg. Ez Élijáhu serlege, mivel majd a Messiás eljövetelekor ő lesz az, aki megmondja, hogy meg kell-e inni, vagy sem. Kötelező kelléke még az estének a Széder-tál. Ezen foglalnak helyet mindazok a szimbolikus étek, melyeket az est folyamán elfogyasztanak.

A Dohány utcai Zsinagóga 5775. évi pészách-i főünnepi imarendje	
2015. április 3.	péntek este 18. ⁰⁰
2015. április 4.	szombat reggel 9. ³⁰
2015. április 4.	szombat este 18. ⁰⁰
2015. április 5.	vasárnap reggel 9. ³⁰
2015. április 9.	csütörtök este 18. ⁰⁰
2015. április 10.	péntek reggel 9. ³⁰
2015. április 10.	péntek este 18. ⁰⁰
2015. április 11.	szombat reggel MÁZKIR 9. ³⁰

Két és fél ezer éves dokumentumokat találtak a babiloni fogságból

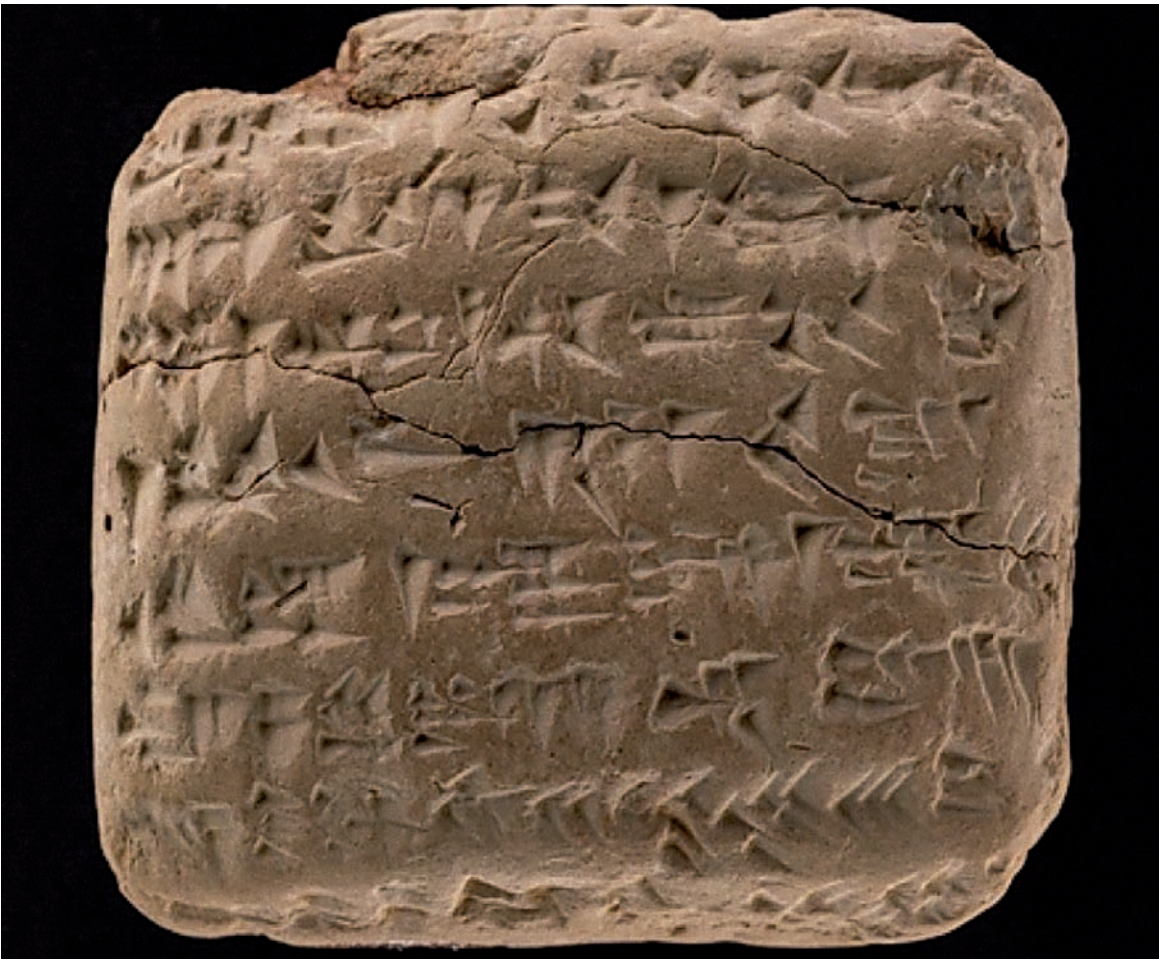
A zsidók babiloni fogságát dokumentáló, 2500 éves akkád ékirásos agyagtáblák első kiállítása nyílt meg Jeruzsálemben, a Biblia Földjei Múzeumában. A babiloni folyóknál címet kapta a zsidók Bibliában megírt babiloni fogságának legkorábbi tárgyi emlékeit bemutató kiállítás. Itt látható első alkalommal az Irakban megtalált, mintegy száz, tenyérnyi, akkád ékirásos agyagtáblácska.

A legkorábbi „irat” tizenöt évvel Jeruzsálem első szentélyének elpusztítása után, még a hódító II. Nabukodonozor uralmának idején, Kr. e. 572-ben készült, és tanításért járó pénzek kifizetése körüli vitáról szól a korabeli zsidó közösségben. A kiállítást szervező szakemberek legalább tíz éve tudtak a London-

ban élő izraeli műgyűjtő, David Szofer magántulajdonában lévő agyagtáblák létezéséről, de azok jelentőségét csak mintegy három éve ismerték fel, miután a múzeum kutatói a tárlat előkészítésekor megismerkedhettek a gyűjteménnyel. Az agyagtáblákba vésett szerződésekből, hagyatéki felsorolásokból,

adózási iratokból kiderül, hogy a Mezopotámiába hurcolt, vagy a katonákkal önként távozó zsidók több száz évvel száműzetésük kezdete után is héber dátumokat használtak, generációkon át megtartották jellegzetes héber neveiket is. A nagyközönség első alkalommal láthatja a leleteket, amelyek az

anyagot Londonból Jeruzsálembe kísértő, akkádul folyékonyan olvasó Irving Finkel szerint nemcsak a régészek és a tudósok, hanem egész Izrael számára különleges jelentőségűek, mert a Júdeában és Mezopotámiában egykor élt zsidók jelenlétének ókori tárgyi bizonyítékai. Finkel elmondta, hogy a zsidók a királytól művelésre alkalmas földet kaptak, amiért bérleti díjat és adót kellett fizetniük. Az agyagtáblák egy része olyan számla, amely akkád nyelven rögzíti a befizetett ellenértékeket, a tenyérnyi nagyságú agyagdarabokon vannak korabeli „törlések”, javítások is. A zsidó vallásról, a lerombolt jeruzsálemi szentélyről nem esik szó a napi üzleti ügyek közt, ám családi köteleket rögzítenek, olykor számos egymást követő nemzedéket egészen II. Kürosz perzsa király idejéig, aki megengedte a zsidóknak, hogy hazatérjenek őseik földjére és Jeruzsálemben ismét felépítsék a szentélyt. Az iratok alapján a száműzetésben élő zsidók évszázadokon át harmóniában éltek a többi kisebbséggel. Noha a világ múzeumaiban mintegy nyolcezer akkád nyelvű agyagtáblát őriznek, a Biblia szerinti „babiloni fogságban” élő zsidó közösségről szóló korabeli írásokról eddig nem tudtak. A kiállítás kurátora, Filip Vukosavovic szerint, a lelet jelentősége a múlt század közepén talált világhírű kumráni tekercsekkel vetekszik.

AZ ÉLET

MENETE

BUDAPESTEN

Az Élet Menete

2015. ÁPRILIS

12.

15.30

TALÁLKOZÓ

A DOHÁNY UTCAI

ZSINAGÓGA ELŐTT

10/0

AZ ÉLET MENETE ALAPÍTVÁNY

18184053-1-42

KÖSZÖNJÜK!

Egyesítették a két Ótestamentumot

Az 1600-as években, Frankfurtban kiadott két kódexnek kalandos sorsa volt – egyiküknek az örmény népirtáshoz, egy egyiptomi apró antik könyvesbolthoz és egy híres rendezőhöz is köze volt. Most újra együtt állítják ki őket.

Értékes adomány

1677-ben adták ki azt a két Ótestamentumot Frankfurtban, amelyek közül az egyik kalandos utat járt be – a német városból tudósokon keresztül először Egyiptomba, majd Izraelbe került. Utolsó tulajdonosa, egy izraeli filmproducer és rendező, Micha Shagrir februárban meghalt, családja pedig a Haifa-i Egyetemnek adományozta az értékes kódexet.

Keresztény érdeklődés a Tanakh iránt

Az Ótestamentum, más néven Tanakh, Mózes öt könyvét, a Tórát is tartalmazza. Az adományozott Tanakhot nem héber olvasásra készítették – Yossi Ziegler, a Haifai Egyetem könyvtárának tudományos igazgatója úgy véli, valószínű olyan keresztény tudósok számára írták, akiket érdekelt a héber szöveg.

A XVI-XVII. században nyugat-európai keresztény teológusok egy csoportja előszeretettel olvasta és tanulmányozta a Tanakhot eredeti nyelven. „Lelkesen tanultak héberül, amit arra használtak, hogy megmagyarázzák a számukra érthetetlen részleteket a saját fordításaikban” – magyarázta Ziegler. David Clodil (1644-1684), neves német evangélikus teológus még saját kommentárt is írt a könyvhöz, hogy tudóstársai könnyebben értelmezhessék.

Gazdag széljegyzetek

Amikor Shagrir úgy határozott, hogy halála után az egyetemnek ajándékozza az Ótestamentumot, fogalma sem volt róla, hogy ezzel újra egyesíti a Frankfurtban kiadott ikerpéldányokat – az egyetemnek ugyanis már a tulajdonában volt az egyik szintén 1677-ben kiadott kódex. A kettő csupán annyiban különbözik, hogy az adományozott kötetben helyet hagytak széljegyzetek készítésére – ezzel a lehetőséggel pedig a tudósok előszeretettel éltek. Több megjegyzést olvashatunk a sorok mellett németül és latinul is, még hozzá 10 különböző olvasótól. „Gyönyörű könyv, és nagyon jó állapotban van” – mondta Ziegler. –,De nem tudjuk, ki használta, kinek a tulajdonában lehetett.”

A kódex és a rendező kalandos története

Az is izgalmas történet, ahogyan a Tanakh Shagrirhoz került – 1977-ben a rendező Kairóban meglátogatott egy apró antik könyvkereskedést, amelynek eladója nem egyiptomi, hanem örmény volt. A férfi megköszönte Shagrirnak, hogy hiteles filmet készített az örmény népirtásokról, hálából ajándékozott neki egy rongyba tekert könyvet, azzal a kéréssel, ne bontsa ki addig, amíg haza nem ér. A rendező évekig őrizte a becses kincset, amikor megbetegedett, úgy döntött, az egyetemnek adja, hogy minél több ember gyönyörködhesen benne.

Forrás: www.origo.hu

A világ egyik legrégebbi Tóra-tekercse

Rendkívüli felfedezést tettek a Bolognai Egyetem könyvtárában, ahol az Ótestamentum egyik ritka példányát találták meg Tóra-tekercsen. Az 1889-es katalógus a XVII. századra datálta azt a Tóra-tekerceset, amelyről most megállapítást nyert, hogy sokkal korábbi, és páratlan értékű. A 36 méter hosszú, báránybőrrre írt héber szöveg a Tóra öt könyvét (Pentateuchus) tartalmazza a Teremtés (Genezis) könyvétől Mózes ötödik könyvéig (Deuteronómium).

A tekercsre Mauro Perani, a Bolognai Egyetem hebraisztika professzora talált rá a könyvtárban idén végzett nyilvántartási munkák során - számolt be a La Repubblica napilap bolognai kiadása. Perani az írásmód és a radiokarbonos (C14) vizsgálat segítségével megállapította, hogy a tekercs az 1155-1225 közötti évekre datálható.

„Ennél is régebbi töredékek léteznek ugyan, de a teljes Pentateuchusnak ez a világon a legrégibb változata” - nyilatkozta Perani. Az 1889-ben még „értéktelenként” nyilvántartott tekercs a bolognai könyvtár páncéltermébe került. A könyvtár a lelet kiállítását tervezi.

Forrás: MTI

ELINDULT A VISSZASZÁMLÁLÁS!

2015. JÚLIUS 27. ÉS AUGUSZTUS 5. KÖZÖTT RENDEZIK MEG A XIV. MACCABI EURÓPA JÁTÉKOKAT BERLINBEN.

MEGOSZTJUK A JÁTÉKOKKAL KAPCSOLATOS PONTOS INFORMÁCIÓKAT ÉS A JELENTKEZÉST MEGNYITJUK.

A TÁJÉKOZTATÓRA AZ ALÁBBI IDŐPONTBAN ÉS HELYSZÍNEN KERÜL SOR, AMELYRE SZERETTEL VÁRUNK MINDEN KEDVES ÉRDEKLŐDŐT.

PÓTNEVEZÉS

Információ:
emg2015@maccabi.hu
www.maccabi.hu

Macesztörténelem: kivonulás, forradalom, koncentrációs tábor

A kovásztalan kenyérhez, a macesz-hez ma könnyen hozzá lehet jutni egy élelmiszerüzletben. Létezik teljes kiőrlésű lisztből, de egyes helyeken akár csokoládéba mártva, mézes tésztaként elkészítve, szögletes, vagy kör alakban, esetleg gazdaságos „őriáscsomagolásban” is. A macesz hosszú utat tett azóta, hogy az Egyiptomból kivonuló zsidók először készítették, egyfajta hosszan eltartható úti eleségként – persze szigorúan „felsőbb útmutatás” alapján.

Mi is a macesz?

A macesz, kovásztalan kenyérféle. A régi időkben a rabszolgák és a szegények kenyere volt. E kenyér emlékeztet arra a sietségre is, mellyel a zsidók az egyiptomi fogság földjét elhagyták, nem maradt ugyanis még annyi idejük sem, hogy megvárják, míg az útravalóul szánt kenyér tésztája megkel. A manapság a peszách ünnepe alatt evett macesz csak vizet és lisztet tartalmazhat, 18 percen belül kell megsülnie, ne-hogy meghámecosodjék (erjedésnek induljon, kovászossá váljék).

Korábban a maceszt gyakran galamb, valamilyen állat, vagy virágformájúra sütötték, sőt olykor – az egyiptomi fogság emlékére – láncot formáztak. Aztán a rabbik egységesítették az eljárást és a formát, praktikus okok miatt is. A díszítés ugyanis lassítja a sütés folyamatát, így lehetővé teszi az erjedést, ezzel viszont

szági carpentراسي zsinagógánál volt, Párizs közelében. Ez volt Franciaország legrégebbi zsinagógája, 1367-ben épült, és péksége 1789-ig készítette a maceszt, ám a forradalom miatt le kellett húznia a rolót. Ugyanis a forradalmárok követelésére, a macesztészta keverésére használt fém serpenyőket beolvasztották hadianyagnak. A zsidó közösségek Pészách alkalmával ellátták tagjaikat macesszel, a háborúkban viszont nehezebben

bevezetésével kapcsolatban, de amikor Anglia vezető rabbija megerősítette az amerikai zsidókat, hogy a

maceszkészítő gépek megjelentek az Új Világban is. 1908-ra egy New York-i pékség évente majd egy millió kilogramm maceszt adott el.

Még megveheti a pászkát

Éppen egy hét múlva köszönt be Pészách. Ha valaki még nem szerezte be az ünnepi maceszt – a nagytakarítás előtt – megteheti a Wesselényi utca 7. II. emeletén. /Hétköznap: 9.⁰⁰-15.⁰⁰ óra, pénteken: 9.⁰⁰-13.⁰⁰ óra, vasárnap: 9.⁰⁰-12.⁰⁰ óra között./ Árak: Macesz 1 kg – 1100 forint., dara ½ kg – 550 forint.

Menüsor Pészách hetére

Április 3-án beköszönt Pészách, s ilyenkor változtatnunk kell az étrenden, hiszen nem ehetünk kovászosat. A konyhában kevésbé rutinosak néhány nap után gondban lehetnek, ha változatos étrendet szeretnének, s nem – szinte – napról-napra hasonló, vagy ugyanazt a menüsort elfogyasztani. Nekik szeretnénk segíteni az alábbi összeállítással.

Köszönöm azoknak, akik a lapban megjelent kérésre küldtek ötleteket. Leginkább köszönöm Littneréknek, Gyuri elküldte, hogy mit is ettek tavaly ebben a bő egy hétben – s számtalan kiváló tippel segített. S„köszönöm” azoknak is, akik évről-évre, a Zsidó Nyári Fesztivál nyereményjátéka idején lelkesen, már a lap megjelenése napján, de akár már azon a hétvégén elküldik megfejtéseiket, most azonban...

1. nap

Este: széder tál, maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta (a Dohány kilében/családban)

2. nap

Reggeli: maceszoskávé

Ebéd: paradicsomleves, sült marhaszelet krumplipürével

Vacsora: maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta (család/otthon)

3. nap

Reggeli: maceszből készült zsemle felvágottal

Ebéd: a maradék maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival

Vacsora: macesz lekvárral

4. nap

Reggeli: maceszből készült zsemle sajttal

Ebéd: céklaleves, maceszos tarhonya

Vacsora: maceszből készült zsemle felvágottal

5. nap

Reggeli: bundás macesz (maceszos omlett)

Ebéd: gulyásleves, borsos kremzli/tócsni, almakompóttal, pészáchi diákkenyér

Vacsora: cézár saláta hasábkrumplival

6. nap

Reggeli: krumplis latkesz

Ebéd: vadas csirkemell főtt burgonyával, diákkenyér almakompóttal

Vacsora: pészáchi galuska

7. nap

Reggeli: maceszből készült zsemle + csirkemájas tojáskrém

Ebéd: gulyásleves, sült hús hasábkrumplival, pészáchi almás rétes

Vacsora: saftos virsli

8. nap

Reggeli: maceszből készült zsemle + csirkemájas tojáskrém

Ebéd: csak ennénk még újra: macegombócleves(t), burgonyatorta

Újranyitották a párizsi kóser üzletet

Bernard Cazeneuve francia belügyminiszter jelenlétében újranyitott március 15-én, vasárnap az a kóser élelmiszerbolt Párizsban, ahol a januári terrortámadásokkor egy izlamista zsidókat ejtett túsul, s közülük négy embert megölt.

– Fontos, hogy azok emlékének tiszteletében tudjunk élni, akik a terroristák barbár tüzének estek áldozatul” – mondta a belügyminiszter, aki Anne Hidalgoval, Párizs főpolgármesterével és a zsidó közösség vezetőivel közösen látogatott el a január 9-i támadás helyszínére. –Szerettem volna itt lenni akkor, amikor ez az élelmiszerbolt bátran újranyit azzal az üzenettel, hogy az élet erősebb – fogalmazott Cazeneuve. – Mindannyiunkat megrázott a tragédia, de ez soha nem tette kétségessé az újranyitást, amivel azt kívánjuk megerősíteni, hogy az élet mindig is erősebb marad a barbarizmusnál. Az újranyitás szerintre annak is a jele, hogy a zsidó vallás franciáknak még soha nem volt ennyire helye hazánkban, mint most.

Január 7-én két szélsőséges izlamista megtámadta a Charlie Hebdo című szatirikus francia lap párizsi szerkesztőségét, és megölt tizenkét embert. Egy nappal később egy harmadik izlamista a francia főváros egyik külvárosában megölt egy rendőrnőt, január 9-én túszo­kat ejtett egy párizsi kóser élelmiszerboltban. A tús­zdráma négy halálos áldozatot szedett, a 20 éves Yohan Cohen, a 21 éves Yoav Hattab, a 63 éves Francois-Michel Saada és a 45 éves Philippe Braham személyében. A francia rendőrség aznap végzett mindhárom elkövetővel. A tűzharcban jelentősen megrongálódott üzletet az elmúlt két hónapban teljesen átalakították, a korábban sötét homlokzatot fehérre festették, a feliratokat lecserélték. Laurent Mimoun üzletvezető elmondta, az átala­kítás célja az volt, hogy barátságosabbá tegyék a boltot annak érdekében, hogy az ne a halált, hanem azt hirdesse, hogy újrakezdődött az élet. A korábbi személyzet közül egyelőre senki nem tért vissza az üzletbe dolgozni, valamennyien betegállományban vannak az átélt trauma miatt, beleértve azt a mali származású muzulmán alkalmazottat, aki francia állampolgárságot kapott, amiért a tús­zok egy részét egy hűtőkamrában elbújtatta. Az üzlet ezért tíz, önkéntes alapon jelentkezett új alkalmazottal nyitott újra.

Hétfő: több, mint hét fő!

A hétfő délutáni i.tentiszelet után, – Pészáchot követően - 17:00-tól fő-rabbink, dr. Frölich Róbert tart – többek között Misna - oktatást az ér-deklődő a hölgyeknek és az uraknak a Talmud Tórában. Érde­kességek, kevés­sé ismert tények és információk egy órában. Minden héten más és más téma, filmrészletek és zene segítségével. Persze a jelenlevők minden más, a vallással kapcsolatos kérdéseikre is választ kaphatnak. Így a szokások, vagy az éppen aktuális ünnepek kapcsán is faggathatják főrrabbinkat.

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Húsleves maceszgombóccal 10 főre

Hozzávalók: 1 kg marhahús, 4-5 sárgarépa, 2-3 fehérrépa, negyed zeller több darabban fél karalábé, több darabra vágva, 1 kis fej hagyma, 1 kis darab egész gyömbér, só, bors
Maceszgombóchoz: 3 egész tojás, 3 csapott evőkanál libaszír, 9-10 evőkanál maceszdara, só, őrölt bors, őrölt gyömbér

Elkészítés: A levest a szokásos módon készítjük, a húst hideg vízben rakjuk fel, amikor feljön a szürkés hab, forrás előtt, alacsonyabb hőfokra állítjuk, lehabozzuk, belerakjuk a zöldséget, fűszereket és készre főzzük. A tojást a zsírral és a fűszerekkel jól elkeverjük, majd belerakjuk a maceszdarát. A masszát legalább fél órát állni hagyjuk, majd a levest felforraljuk, a gombócokat vizes kézzel beleformáljuk, a hőfokot lejjebb vesszük, és minimum 20 percig főzzük, közben me-rőkanállal óvatosan megforgatjuk őket.

Sült libacomb tört burgonyával és kompóttal 10 főre

Hozzávalók: 10 db libacomb, 2 fej hagyma, 1 fej fokhagyma, só, bors
Tört burgonyához: 3 kg burgonya, só ízlés szerint
Almakompóthoz: 2 kg alma, 8 evőkanál cukor, 1 db citrom leve, 1 rúd fahéj, 10 szem szegfűszeg,

Elkészítés: A libacombokat mossuk, és szükség esetén tisztítsuk meg. Töröljük szárazra, és fűsze-rezzük sóval, borssal. A hagymát és fokhagymát pucoljuk meg. Egy megfelelő méretű tepsí alján helyez­zük el a combokat (bőrös oldallal lefele), majd köréjük rendezzük a hagyma és fokhagyma darabokat. Öntsünk kevés vizet a tepsí aljára. 170 fokos sütőben lefedve addig sütjük a combokat, amíg megpu-hulnak. Az utolsó fél órára fordítsuk a bőrös oldallal felfelé, és fedő nélkül pirítsuk meg a bőrt (közben locsolgassuk). Tálalás előtt a pecsenyeléről kanalazzuk le a zsírt. Az almát megpucoljuk, felvágjuk gerezdekre, és felfesszük főni. Annyi vizet öntünk alá, hogy ellepje. Belerakjuk a cukrot, fahéjat, szegfűszeget, a citrom levét belesavarjuk. Körülbelül 10-15 perc alatt elkészül.

Macesztorta10 főre

Hozzávalók: piskótához 10 tojás különválasztva, 5 evőkanál maceszliszt, 2 mokka­kanál sütőpor, 3 evőkanál darált dió, 2 evőkanál kakaópor, 4 evőkanál narancslé, 3 evőkanál olaj, 10 evőkanál cukor
A krémhez: 1 tojás, 4-5 evőkanál kakaópor, 5-6 evőkanál cukor, kis víz, 25 dkg margarin.

Elkészítés: A tojásfehérjét kemény habbá verjük, a sárgáját felverjük a cukorral, olajjal, narancslével, óvatosan bekeverjük a habba, beleszórjuk a diót, kakaóport és a sütőporral kevert maceszlisztet. Kikent tepsiben, 180 fokon sütjük. A krémhez felütjük a tojást egy lábosba, belekeverjük a kakaóport, a cukrot, ha túl sűrű, kis vizet öntünk hozzá. Kis lángon felfőzzük, majd beleolvasztjuk a margarint. Hűtőben keménnyé fagyasztjuk, majd habverővel felverjük. A piskótát ket-tévágjuk, a krémmel megtöltjük, a tetejét megkenjük, diódarabkákkal díszítjük.

Jó étvágyat kívánunk!

Zsinagógák a nagyvilágból – Győr Képeslapok – képes történelem (XXXVIII. rész)

Immár három éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza. Ezúttal Győrbe látogatunk.

Győr nyugat-határszéli közelsége, min-denkori fejlettsége és gazdasági, kulturális vonzóereje erősen hatott a diaszpórába szorult zsidóságra is. A városba a kora XIV. század óta települtek zsidók. Többségük Budáról, vagy Bécsből érkezett, s a hétvégi piacokon próbált megélhetést találni, zöldség- és gabona kereskedelemmel fog-lalkoztak, illetve pénzváltással. Miként máshol, Győrben is többször került célpontba a helyi zsidó közösség, és annak tagjai, a hullámokban előbukkanó zsidó-gyűlölet ezt a várost sem kímélte. A török hódoltság alatt nyugodtabb élet jutott osz-tályrészüi az itt élő zsidóságnak, ám más szempontból hasonlóan a nem zsidó város-lakókhoz, nekik sem voltak előjogaik. Sőt! A vallási türelmetlenség a törökök kiűzése után fordult a zsidók ellen. Sok pogrom kö-vette egymást, mely megtizedelte a helyi közösséget.

Akadtt pozitív dolog is. 1682-ben Bádeni Hermann őrgróf, a győri végvidék kor-mányzója elutasította a zsidók kiűzésére irányult javaslatokat, mondván, hogy ol-csóbbak a zsidók a többi kereskedőnél, és a közjót szolgálják. A város polgársága 1748-ban mégis elűzte őket, emiatt Győr-szigetre, a győri püspök birtokára húzódtak. 1795-ben az ottani Kígyó utcában telket vásároltak, majd imaházat építet-tek. /Miközben egy dokumentum szerint, már a kora 1700-as években a város köz-pontjában működött egy imaház, amit a “sidók sinagógájá”-nak is neveztek./ Erre az időszakra tehető a Chevra Kadisa (Szent Egylet) megalakulása is.

Megkötetett aztán egy szerződés, melyet a győri megyés püspök kötött az akkor már működő győri zsidó hitközség elnö-kével, Fengler Józseffel, melyben harminc zsidó családnak a város védelmet, lakha-tási jogot, imaházat és saját temetőt ígért. Ennek köszönhetően épülhetett meg a Kígyó utcai imaház is.

A Chevra munkájának köszönhető, hogy, 1826-ban megnyílt a temető. A város zsidó kórházát az 1830-as években épí-tették, és az intézmény egészen az 1890-es évek elejéig működött!

Az 1800-as évek közepére már egy vallási

iskola is létrejött, igaz nem a hitközség felügyelete alatt. Az iskolát főleg a szegé-nyebb sorsú családok gyerekeinek építet-ték, mivel a gazdagabb gyermekekhez házitanító járt úgy, mint a keresztény csa-ládoknál is. Az 1848-as forradalom idején sok zsidó csatlakozott a Habsburgok elleni harchoz. Emiatt a szabadságharc leverése után a császári seregek rettenetes sarcot vetettek ki a helyi zsidóságra!

Az 1800-as évek közepére igény lett egy

egységes önálló hitközségre. 1851-ben egyesült a két legnagyobb városi zsidó szervezet. Az 1850-es évek elején nyílt meg az első hivatalos zsidó hitközségi is-kola a Gyár utca 112. számú házban. Az oktatás magyar nyelven folyt. Az iskola egyik vezető személyisége az a Freyer Sa-lamon Jakab főrabbi volt (1800–1880), aki bevezette a rendszeres anyakönyve-zést is. Egyik legnagyobb micvája azon-ban, hogy különös figyelmet fordított az oktatásban résztvevő tehetséges gyer-mekek gondozására, támogatására!

1869-ben annyira megnőtt a diákok száma, hogy új iskolát építettek a meg-lévő helyén, amely jóval nagyobb és mo-dernebb volt.

1860-ban megalakult a Győri Izraelita Nő-egyesület. Egyben létrejött az Orthodox Iz-raelita Nőegylet is. A jótékonyági egyletek, szervezetek, adománygyűjtő klubok nagy-ban segítették a szegényebb zsidókat, a ta-nulni vágyó fiatalokat és a művészeket.

„összefogás” segítette a halálba . . .

Az 1930-as, 1940-es évekre Győr zsidó la-kossága, hasonlóan a többi hazai nagyvá-roshoz igen megerősödött. A közösség javarészt kereskedőkből, orvosokból, írók-ból, ügyvédek­ből, üzletemberekből, ke-reskedőkből és egyszeri munkásokból, földművesekből állt. Az 1938-ban jóváha-gyott első zsidótörvény sokak számára ri-asztó volt, de otthonukat, városukat, hazájukat kevesen hagyták el, mert bíztak az állam vezetésének bölcsességében, ti. megvédi őket. . .

Az 1941. évi népszámlálás az 57 190 la-kosú városban 4688 izraelita vallású sze-mélyt regisztrált. Ebben az évben indult meg a zsidó férfiak csoportos behívása, és munkaszolgálatba hurcolása. Az 1944. márciusi német megszállást követő, a szö-vetségesek ipari létesítmények, vasúti há-lózatok bombázásánál egyre többször használták a város zsidó munkaszolga-latosait a romok eltakarításában. Azonban sokszor nem engedték be őket az óvóhe-

lyekre a bombázások idején. 1944. május 13-án kezdődött el a gettósítás. A környező kisebb-nagyobb települések zsidó lakosait is a győri gettóba hurcolták, ahol majd 6000 ember zsúfolódott össze embertelen környezetben. A Kígyó utcai zsi-nagóga is a gettó részévé vált. A padok hely-ére fekhelyek kerültek. A gettóban, a német-magyar pribékek napi szinten kínozták, ütötték-verték a„rájuk bízott” férfiakat, nőket, gyerekeket, aggokat, akiket hamar megfosztottak értéktárgyaiktól.

Majdnem egy hónap gettófogság után, jú-nius 11-én kezdődött meg a kisemmizett polgárok rohamléptekben történő bevago-nírozása és Auschwitz-Birkenaubá szállí-tása. A deportálták hátrahagyott házait, ingóságait közben a város lakosai fosztogatták, szétlopták. A haláltáborba szállítot-tak közül csak kb. 500-an éltek túl a poklot. 1946 februárjában a kijavított ortodox zsi-nagógát Fleischmann Elek avatta újra. A főrabbi tisztséget pedig Eisenberg Béla látta el. Őt követték a rabbi székből Land-ler Péter és Klein Tibor. 1947. májusban avatták fel a Szigeti zsidó temetőben a mártír emlékművet, amelyet Adler Manó tervezett.

Az 1950-es évek­re konszolidált, majd 88% emberveszteséggel újraindult győri zsidó hitélet számára nagy traumát jelen-tettek az 1956-os események kísérőjelen-ségei. Ismét fellángoltak a városban a zsidókat kirekesztő, gyűlöletkeltő meg-nyilvánulások. Emiatt a közösség több-sége elvándorolt a városból, sokan végleg elhagyták Győrt és Magyarországot is! A rendszerváltásig ugyan halványan, de működött a hitközség, igazán az elmúlt évtizedekben tapasztalható látványos ja-vulás. Bár a lélekszám nem gyarapodott, de a jelenlegi hitközségi vezetőség, Vil-lányi Tibor irányítása alatt (a köztisztelet-ben álló, Villányi András fotóművész barátunk testvére) egyre több kulturális program, felvilágosító, ismertető rendez-vény, szabadegyetemi program várja a hí-vőket, az érdeklődőket. Következő állomásunk Hódmezővásár-hely lesz.

Izsák Gábor

Dési János

Kiállítás a gettóról a Klauzál téren, majd a Csányi utcában

A holokausz hetvenedik évfordulójára számtalan kiállítás emlékezett az elmúlt hónapokban. Ezek egy részének megvalósulását a kormány úgynevezett Civil Alapja támogatta – mint emlékezetes, sokan nem vették fel a nekik megítélt összeget. Ennek ellenére számtalan bemutató jött létre. Az egyik a Dohány templom tőszomszédságában. Ugyan e tárlat most nem látható, de minden valószínűség szerint a hetedik kerületben rövidesen nyílik egy állandó, a zsidó életet bemutató kiállítás és ott újra megtekinthető lesz majd.

Az biztos, hogy a vészkorszakról szóló kiállítások közül az egyik legizgalmasabb, legeredetibb kiállítást a hetedik kerületi Klauzál térre szervezték. Kétségtelen, hogy az eredeti helyszín – a valóban itt történt élménye – sokat hozzatett a relatív sikerhez. De ezen túl ahhoz is szükség volt, hogy az Erzsébetvárosban nem csak egy kipipálandó feladatnak gondolták a megemlékezést, hanem alaposan előkészített, több elemből álló sorozatot állított-

Kezdődött az egész azzal, hogy újra kiadták Lévai Jenőnek A pesti gettó története című, utoljára 1947-ben napvilágot látott kötetét. Kétségtelen, azóta a könyv több állítását vitatják szakmai körökben, ugyanakkor mégiscsak ezt tekintjük a leghitelesebb kortárs beszámoló-nak. (A kötet utószavát Varga László levéltáros-történész és e sorok szerzője írta.) Bár a kötet viszonylag nagy példányszámban, és nem is különösebben drágábban je-

került a közönség, de még a kutatók elé sem, s ez külön izgalmassá tette az eseményt. (És éppen a nyers borzalmakra tekintettel, azt ajánlották, hogy 16 év alattiak ne nézzék meg a fotókat.) A másik, szintén tanulságos része egy képzőművészeti tárlat volt, melyen nagyrészt, jóval a 44-45-ös események után született művészek reflektáltak a történelmi eseményekre, idézték azt fel a maguk eszközeivel.

tak össze. A kormányzati civil alaptól jött ehhez hetvenmillió forint és kerületi önkormányzat is elfogadta, hogy részt kell vennie a költségekben. A kerületi fideszes polgármester is személyesen elment a könyvbemutatóra, kiállítás-megnyitókra, támogatta a sorozatot. Az eredményekhez az is kellett, hogy akadt valaki, Dombi Gábor, aki folyamatosan szervezte az eseményeket, lobbizott azok megvalósulásáért. Az eredmény pedig azért relatív, mert például az sajtó nem nagyon vett tudomást az alatt bemutatandó megemlékezésekről. Alig-alig akadnak hírek róla, miközben sokkal, de sokkal színvonal-talanabb rendezvényeknek sikerült jóval nagyobb sajtót szervezni. Ezzel együtt a hetedik kerületi megemlékezés mintaadó lehet éppen végiggondoltságával, s azzal, úgy tűnik nem csak egyszeri kampányt akartak a szervezők.

lent meg, különféle technikai okok miatt nem került el minden könyvtér-jesztőhöz, nem található meg minden könyvesboltban, sőt, még a nagyobbakban sem. De azért nem is elérhetetlen, kis utánajárással beszerezhető, és előbb-utóbb talán a terjesztési problémák is megoldódnak. Ezzel együtt ez a könyv egy fontos állomása a megemlékezés sorozatnak. Lévai korának ismert újságírója volt, aki nemcsak hangyaszorgalmommal gyűjtötte össze a felelhető tényeket, visszaemlékezéseket, dokumentumokat, hanem a kor bulváros, de ha úgy jobban tetszik, olvasmányos stílusában tudta összefoglalni. Lévai könyve után következett a Klauzál téri kiállítás, egy palánkkal körbevett területen. Két dologgal foglalkozott a bemutató. Egyrészt az itt lévő pesti gettó történetével, alapvetően fényképeken bemutatva a borzalmak sorát. A képek egy része Magyarországon még sosem

Ami a gettó történetét illeti, megtudható itt, hogy 1944 októberére már csak a budapesti zsidóság (és a munkaszolgálatosok maradék csoportjai) maradtak életben és Magyarországon. A népiítés utolsó fejezete 1944 novemberében következett el. Adigra, különösen 1938-tól, fokozatosan megfosztották a munka- és életlehetőségeitől a zsidónak minősülőket. November 29-én jelent meg Vajna Gábor belügyminiszter rendelete a zsidók gettóba költöztetéséről. A budapesti zsidók üldözése immár nem volt más, mint végsőkéig tartó háború, éhez és nyomorgó aggok, nők és kisgyermek ellen. Mindez sokkal érthetőbb itt a deszkafalon elhelyezett fotók között. A nyomor mértékét nagyszerűen érzékeltetik a Lévaitól idézett számok. A kiköltöző mintegy 8 000 keresztény lakos helyére első hullámban 53 000 ember hurcolkodott be, s a gettó területén még 3500 zsidó helyi

lakos is maradt. Az újabb és újabb beköltözések után körülbelül 70 ezer embert zsúfoltak itt össze a legegység feltételek nélkül. A lakásokban szobánként 8-9 embernek kellett nyomorognia, minimális élelemmel, tüzelő és gyógyszerrel, de gyakran még víz nélkül is. A visszaemlékezésekben viszonylag sokszor idézik fel, hogy január elejétől kezdve az elhunytak holttesteit sem tudták elszállítani, a Dohány utcai templomkertben helyzeték el azokat (Erről Toronyi Zsuzsanna, a Zsidó Múzeum és Levéltár vezetője írt egy kitűnő könyvet), illetve a környező üzlethelyiségekben halmozták fel azokat. Mindez elmondva is szörnyű, de képeken látva - főleg itt, ahol mindez történt - valóban drámai. Letagadhatatlan és megrendítő.

A kiállítás megnyitója, illetve bezárása is alkalmat teremtett itt valódi megemlékezés megszervezésére. A záróeseményen a kerület fideszes polgármestere, Vattamány Zsolt is beszélt nemcsak a múltból fakadó tanulságokról, hanem az emlékezésnek, mint az utódok fontos aktusának a jelentőségéről „Azáltal, hogy osztoztunk a fájdalomban, közelebb kerültünk egymáshoz. Az elmúlt év rávilágított arra, hogy valamennyien, akik itt élünk, nem csupán társadalmi, hanem lelki közösséget is alkotunk.” Persze felvethetnénk, hogy mit jelent a lelki közösség. És az „osztozunk a fájdalomban” kifejezés azt jelenti-e, hogy ez a fájdalom nem a miénk, nem minket ért vesztés, hanem valaki másokat - figyelve azt az igyekezetet, ahogy a megemlékezés sorozatot megszervezték, remélhetjük, hogy alapvetően csak stílus, fogalmazási nehézséggel van dolgunk. Annál is inkább, mert nem messze a Klauzál tértől, a Csányi utcában egy most helyreállítandó épületben egy Zsidó Történeti Tár nevű kiállítóhelyet nyit az önkormányzat, s ennek alsó szintjén helyezik majd el a Klauzál térről a gettó felszabadulásnak az emléknapiján lebontott kiállítást.

Várkonyi Tibor

A méltatlanul elfeledett Karácsony

Nem tévedés a nagybetű. Nem az ünnepről, hanem családnévről van szó. Mégpedig erdélyi magyar zsidó íróról, született Klärmann Bernátról, aki íróként választotta ezt a nevet. Különben Klärmanként született még a XIX. század végén, és Karácsony Benőként írt fél tucatnál is több regényt, hogy végül az auschwitzi gázkamrában ismét Klärmanként haljon meg 1944-ben, ötvenhat évesen. Egyetemista fiát eközben Budapesten hurcolták kényszermunkára a nyilasok, fal omlott rá, ifjan ott érte a vég.

Noha egész életemben vonzott a magyar irodalom, rajongtam érte, mondhatnám csupán már felnőtt emberként ért el hozzám Karácsony Benő életműve. Feleségem jóvoltából, aki haláláig szüntelen fájdalommal hurcolta magával édesapja ugyancsak koncentrációs táborban elszenvedett pusztulását, miközben itt hagyott gazdag könyvespolcán kivétel nélkül ott sorakozott a teljes karácsonyi életmű. Hitvestársi feladatként, „kötelező irodalomként” rendelte el nekem valamennyi kötet gyors elolvasását, mert meghökkenésére nem ismerem őket. Csakugyan, életre szóló nagy élményhez jutottam, Egyáltalán nem vigasztalt, hogy elmárodottként nem voltam egymagam, korosztályom nagy része előtt ismeretlen maradt Karácsony Benő, és valahogy úgy érzem, ez a helyzet sokat nem változott az óta sem. Annak ellenére sem, hogy 2004-ben egy Aquincum nevű kiadó vállalta a teljes termés föltámasztását, még pedig kezdetként talán a legnépszerűbbel, a „Napos oldallal”. Csodálatos nejem elragadtatása akkora volt, hogy kívülről fújta a regény jellegzetes fordulatait, mintegy „alapműként” tartotta számon, és ezt a „ragályt” átestálta reám is. Joggal, hiszen most már ismerem nem csupán a könyveket, írójuknak nem kevésbé kalandos életét is. A papa, Klärmann József gyulafehérvári zsidó szabómester volt, nem is akármilyen fajtából, aranykezü, a város igényes férfi lakóinak szállítója. Amilyen lelkiismeretes a munkájában, ugyanannyira válogatos földolgozott nyersanyagáiban. Finom kelmék kerültek varrógépének a tüje alá, simogató szövetek és szőrmék, hitelre vette őket a nagy gyárakból, és ez lett a veszte. Kuncsaftjai, Gyulafehérvár rangos köztisztviselői elvárták és elfogadták a kifogástalan, sőt osztályon felüli minőséget, hitelre vásároltak, de neki nem fizettek. A műhelye kalapács alá került, mert a mesteren behajtották a kelmék árát, a familia tönkrement. A jó eszű fiú azonban a zsidó elemi iskola büszkesége

lett, amit viszont a katolikus gimnáziumba már nem vitt magával. Illetve az eszt igen, de a szorgalmát már nem. Bukdácsolt, megtorpant az érettségi vizsgán is, pótprobán kellett átesnie, ez sikerült, ellenben nem az atyai kézügyesség vonzotta, inkább jogászhallgatónak ment a kolozsvári egyetemre. Kétbalkezesként, mert később ugyan nyitott

gadták az olvasók, jóllehet nem vidám élettörténeteket ábrázolt. Katonaként harcolt az első világháborúban, és ennek élményei nyomán is a regények hősei inkább keserveesebb sorsokat éltek át. Kivétel nélkül valamennyiben, az első Pjotruskától a későbbiekig, az „Utazás a szürke folyón” figurától a már igazán nagy regény legen-

önálló ügyvédi irodát is szerényebb klientúrával, de jobbára volt évfolyamtársainak lett az alkalmazottja. Mégis, amikor családot alapított, fia született, mesés jövedelemre később sem tett szert ugyan, de hozzátartozóit eltartotta. Derekasán, noha a hivatás, illetve az ebből szerezhető pénz kevésbé érdekelt. Annál inkább az irodalom. Kezdetben versek is, többnyire azonban novellák, végül a regényfolyam, színpadi művek. Az olvasók és nézők körében nyomban sikeres lett, egyes sznob bírálók viszont azt vetették szemére, hogy „nem Goethe”. Erre azzal replikázott, hogy a szándéka nem a filozofálás, hanem a hétköznapi ember ábrázolása, hiteles meg elevenítése. És ez sikerrel ment, már az első regényeit szívesen fo-

dássá vált fő hőség, a „Napos oldal” Felméri Kázmérjáig. Egészen más jellemeket teremtett a kiváló „Új élet kapujában” kötetében, amelynek valójában két főhőse is van, a szétlőtt lábú, nyomorék Tunák Ádám mérnök, többszörösen megcsalt, végül elvált, kiábrándult férj, és szellemi ellenlábasa, a szociáldemokrata hajlandóságú, de nem életrevaló kritikusa, Himmel Antal. És több kitűnően jellemzett mellékalak, furcsa nők, az ostoba bárónőtől a bájos, szülésben meghalt Ezüstszi-vig, csakugyan szórakoztató sztori, de mindenekelőtt remekbeszabott, klasszikus nagyregény. A búcsú mű, „A megnyugvás ösvényein” sokáig vándorolt, mielőtt a második világháborúban eleinte kézzel-kézzel rejtett formában 1946-ban kiadódhoz jutott. Csak poszt-

humusz kötetként jelenhetett meg, az író auschwitzi krematóriumi halála után. Ennek a fő alakja jó ismerős, a korábbi „Napos oldal” Felméri Kázmérja, aki ugyancsak csakcsap feleségét, akárcsak Tunák Ádám megcsaltan elhagyja, és remek fiával, akit később elcsábítanak tőle, megpróbál új életet kezdeni. Nem ideálisan sikerül ez, annak ellenére sem, hogy Kázmér talpraesett férfi, nem retten vissza semmi akadály, az életet megkeserítő körülmény elől, de a kor ilyen, és ilyennek ábrázolja Karácsony Benő nagy írói tehetséggel, hitelesen. Alighanem nem az ő alkotói egyéniségében volt a hiba, hanem a későbbi évtizedek torz viszonyai-ban. Ő csakugyan nagyon nagy író volt, a legnagyobb magyar tollfor-gatók egyike, de miért is volna most forgalomban a neve, amikor a jelenlegi politikai kormányzat egyik dédelgetett erdélyi kedvence a kétségtelenül nem fasiszta, de életében azért kellően antiszemita Nyíró József. És az ugyancsak szélsőjobboldali Wass Albert, akiről Karácsony egyik megemlékezője különös módon azt jegyezte föl, hogy állítólag jelentkezett a kolozsvári gettó kerítésénél és azt kérdezte, „hol vannak a kézírataid?” Regénybe illő az utójáték is. A fáma szerint 1944 nyarán került Auschwitzba Salamon László költő, aki meglátta Karácsony Benőt, amint a perzselő hőségben, csikos rabruhában, az egyik barakk falának dőlt. Érdeklődött tőle, hogy van, amire az volt a válasz, Trianon után Erdélyben a román kormányzatnak „nyavalyás, vacak magyar író voltam”, a tengely bécsi döntése, Erdély egy részének visszacsatolása után pedig Horthy-éknak „koszos, halálra ítélt zsidó”. Salamon László, különös módon terveiről faggatta az író, aki utalva egyik fő művére, a „Napos oldalra” állítólag azt felelte, „készülök megírni az Árnyékos oldalt”. Lehet, csupán Salamon László költői fantáziája volt ez a megjegyzés, de aztán azt tette hozzá, hogy „öt soha többé nem láttam viszont”.

Purim a Dohány körzetben

fotók: Villányi András

GRATULÁLUNK!

Marietta és Friedrich Torberg díjjal tüntette ki a Bécsi Zsidó Hitközség Heisler Andrást, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége elnökét. A díjat Oscar Deutsch a Bécsi Zsidó Hitközség elnöke adta át a Mazsihisz elnökének a Császárváros zsidó hitközségének dísztermében. A díjátadásra a Mazsihisz 40 fős küldöttséggel érkezett. A küldöttség tagjai voltak főrabbi, vidéki és budapesti körzeti elnökök és Kunos Péter a Budapesti Zsidó Hitközség ügyvezető igazgatója. Ungvári Tamás a díjazott méltatásában úgy fogalmazott, Heisler András komoly harcot vívott az emlékezetpolitikai kérdésekben a magyar kormányzattal szemben. Heisler András megköszönte a kitüntetést, beszédében pedig felelevenítette azt a tragédiát, hogyan nagyszülei életüket vesztették Auschwitzban, azokat a hónapokat, amikor a magyar zsidóság hitt abban, hogy a magyar állam nem fogja őket a nácioknak kiszolgáltatni...

Ács Tamás a BZSH új elnöke

Lapzártakor érkezett: a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) tegnapi (március 26-i) közgyűlésen körzetünk elöljáróját, Ács Tamást választották a szervezet új elnökének. Míg az ügyvezető igazgató, szintén körzetünk tagja, Kunos Péter lett. Lapzártánk után döntöttek a BZSH elöljáróiról, a számvevő és számvizsgáló-, illetve a választási bizottság tagjairól is.

Thomas O. Melia a Dohányban!

Március 2-án a Dohány utcai zsinagógában járt Thomas O. Melia. A demokráciáért és emberi jogokért felelős amerikai helyettes külügyi államtitkára dr. Frölich Róbert, főrabbi, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, illetve körzetünk elnöke, Nádel Tamás társaságában járta be zsinagógánkat. Majd megnézte a felújított temetőkeretet, illetve a Wallenberg-kertet, ahol egy emlékkövet helyezett el az Emánuel emlékfánál.

Nádel: Most már nem hivatkozhatok az elnökre...

A februári körzeti választás után alig egy héttel a Dohány kile elöljárói korábbi alelnökünket, Nádel Tamást választották elnöknek. Vele beszélgettünk kicsit a múltról és persze a tervekről.

– Mielőtt a jövőről ejtenénk szót, köszönetet kell mondani az eddigi vezetésnek, hiszen az előző négy év alapozta meg, hogy rengeteg dologban előreléptünk, fejlődtünk – kezdte Tamás. – Az elvégzett munkának tudható be az is, hogy míg 2011-ben 75-en, most 130-an szavaztak. Különböző kampány nélkül, majd kétszer annyian voksoltak. Ők azok, akik a Dohányba, a Hősökbe, vagy éppen a Talmud Tórába jönnek imádkozni, illetve rendre részt vesznek a programjainkon. Szeretnek velünk lenni, s érdekli őket a Dohány közösségének élete. Ez az alap, innen kell még továbbfejlődnünk.

– Említenél néhány dolgot, ami az előző négy évben valósult meg!?
– A teljesség igénye nélkül: elkészült a Jahrzeit-fal; emléktáblákat avattunk; rendbe tettük a temetőkeretet; a Wallenberg-kertet; továbbá felújítottuk a Dohány utcai zsinagóga orgonáját is. De megszépült a Hősök Temploma, s újjáalakult a kórusunk is. Megújult a körzet lapja, a Pesti Sólet, amely immár 12 oldalon számol be a körzet életéről is. Rengeteg programmal vártuk hittestvéreinket, channukai, és purimi műsoraink, miként a Bethlennel közös lecsóparti rendkívül népszerű; de volt Szabadegyetem; Kulturális Páholly; s a pénteki kiddusainkon és a másnapi sálesüdeszen mind többen vesznek részt. Megnéztünk több kiállítást, közösen jártunk Prágában, Balatonon, Olaszországban és Izraelben. Utazásainkat ma is sokan emlegetik és már elvárják a folytatást. Nem mellékesen zsinagógánk adott otthont a Múzeumok Éjszakája, illetve a Zsidó Nyári Fesztivál több programjának is. Magasra tettük a léceket, de hiszem, hogy fejlődhetünk még.

– Ezek után adja magát a kérdés, milyen tervekkel vágtok, vágunk a következő négy évnek?
– Szeretnénk növelni az i.tentiszteleken résztvevők számát, s minél több fiatal bevonni a körzet életébe. Főrabbinkkal a Scheiber Sándor Gimnázium hat diákjával kötöttünk ösztöndíjas szerződést. Örölnénk, ha még többen lennének. Folytatjuk a felújításokat, amikor megszépült a temetőkeret, akkor kikerültek onnan a régi sírkövek, ezek számára egy kőtarat építünk, amely megőrzi és bemutatja a látogatóknak. A Wallenberg-kert köveze is más lesz, s ide, a kertbe helyezzük át a gettó emlékfalát, hogy megnyithassuk a temetőkeretet a Dohány utca felől. A belső udvart nyári kertté alakítanánk, asztalokkal, székekkel, napernyőkkel, virágokkal, hogy jó idő esetén ott is tudjunk pihenni, beszélgetni. Megújul a honlap, így az újsággal még több emberhez juthatnak el a programjaink. Idén is elmegyünk néhány napra Szarvasra, s természetesen tervezzük színház előadás és kiállítás látogatását is. A Jahrzeit-fal betelt, de igény van új emlékfal kialakítására, s ezt szeretnénk mielőbb megvalósítani. Vallási ünnepeinket az ed-

digiekhez hasonló magas színvonalú programokkal ünnepelnénk.

Nádel Tamás kiemelte, vallási vezetőkkel, főrabbinokkal, Frölich Róberttel kiváló kapcsolata a világi vezetésnek, s szinte minden témában hamar sikerült azonos álláspontra jutni. Hozzátette, az utóbbi időben javult a viszony a BZSH, illetve a Mazsihisz vezetésével is. Csatlakoz-

tunk a Mazsihisz emlékezetpolitikai döntéséhez, a pályázaton elnyert 20 millió forintot visszautaltuk az államnak. S igyekeznek továbbra is jó kapcsolatot ápolni. Erre jó példa a Bethlennel közös lecsóparti, amely már hosszú évek óta rengeteg embert vonz.

– Bízunk benne, hogy a gyerek Talmud-Tórára mind többen jönnek majd – folytatta Tamás. – Az előjáróságot bővítettük, s az első ülésen két új alelnököt választottunk dr. Zallel Jánost és Botfalvai Gábort. Az előjáróság minden tagja személyre szóló feladatot kapott, így is erősítve a közösségi életet. Szeretném megköszönni a Nőcsoporthoz rendszeres segítségét, s Frölich Kati, illetve Fülöp Ildi közreműködését rendezvényeink lebonyolításában. Köszönjük az 1%-os és egyéb felajánlásokat. Kérjük, a továbbiakban is támogassák munkánkat.

Tamás – a szokott mosolyával – hozzátette, hogy bár eddig is rengeteg feladatot vállalt a szervezésből, ám ez a négy év mégis más számára. Eddig ugyanis hivatkozhatott az elnökre. Most azonban már nem háríthatja át másra, a megtisztelő, ám jelentős felelősséget...

(schiller)

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk előző évi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak hozzájuk. Az adományokat a körzet kulturális programjaira és egyéb rendezvényekre fordítjuk.

Adószámunk:

18005127-2-42

A TETTEINK MINŐSÍTSENEK

A múltunkra büszkék lehetünk, a jövőnket építsük együtt

Támogassa Ön is a MAZSIHISZ értéktartalom munkáját adója 1%-ával.
TECHNIKAI SZÁM: 0358

Korányi Frigyes
1828 - 1913
belgyógyász,
egyetemi tanár

